

**TLM_Lausunto_TORNIO_Niemenpään liikennepaikan ratasuunnitelman
luonnos_02092026****Päätöksentekijä** Tornionlaakson museon johtaja Kallio-Seppä Titta**Valmistelija** rakennustutkija Ylimartimo Teija**TORNION NIEMENPÄÄN LIIKENNEPAIKAN RATASUUNNITELMAN LUONNOS**

Väyläviraston ratasuunnitteluyksikkö on antanut Tornionlaakson museolle mahdollisuuden kommentoida Niemenpään liikennepaikan alustavaa ratasuunnitelmaa, jossa suunnitellaan uusi kohtaamisraide Niemenpään liikennepaikalle sekä radan sähköistystoimenpiteet. Kommentointipyynnön liitteenä museolle on toimitettu päiväämättömät luonnokset ratasuunnitelman yleiskartasta sekä suunnitelmakartoista.

Alueellisena vastuumuseona Tornionlaakson museo vastaa toimialueensa rakennetun kulttuuriympäristön, maiseman sekä arkeologisen kulttuuriperinnön asiantuntija- ja viranomais tehtävistä. Kommentteja on pyydetty erityisesti suunnitelman vaikutuksiin tai muita huomioitavia asioita maiseman ja kulttuuriperinnön osalta.

Ratasuunnitelman luonnos

Niemenpään liikennepaikan ratasuunnitelma liittyy Väylävirastolla käynnissä olevaan Tornio-Kolari radan sähköistyksen suunnitteluhankkeeseen. Suunnittelualue sijoittuu Tornion Korpikylälle Myllyojan ratasillan eteläpuolelta Martimojoelle. Suunnitelman mukaan Niemenpään liikennepaikalle rakennetaan uusi kohtaamisraide sekä sähköistystoimenpiteet. Suunnitelma sisältää myös Hirsimaantien ja Martimojoen tasoristeystoimenpiteet tiejärjestelyineen, uudet huoltotiet ja maamassojen sijoitusalueen. Alueelta poistetaan kaksi tasoristeystä ja rakennetaan Hirsimaantielle uusi tasoristeys, jolle rakennetaan uusi liittymä Jokivarrentielle. Maamassojen sijoitusalue sijaitsee rautatien ja Jokivarrentien/Vt21:n välissä avoimen peltoalueen keskellä. Maamassojen sijoitusalueelta ja uuden tasoristeuksen näkemäalueelta poistetaan puusto.

Suunnitelmakartan perusteella rautatiealue levenee uuden kohtaamisraiteen kohdalla arviolta noin 20 metriä. Radan sähköpylväät sijoittuvat yhdelle puolelle ratalinjaa, ja kohtausraiteen kohdalla molemmilla raiteilla on omat pylväänsä. Pylväät sijoittuvat noin 70-metrin välein, ja ovat noin 9,5 metriä korkeita. Ratasuunnitelman yhteydessä maiseman nykytilaa on tarkasteltu ja vaikutuksia maisemaan arvioitu.

Suunnittelutilanne, rakennettu kulttuuriympäristö ja maisema

Suunnittelualue sijoittuu Länsi-Lapin maakuntakaavan (2015), Tornion yleiskaava 2021:n (2009) ja Matkakosken rantaosayleiskaavan (2004) alueille. Alueella ei ole asemakaavaa. Maakuntakaavassa Tornion-Kolarin rata on osoitettu *Pääratana*. Rata sijoittuu *Maa- ja metsätalousvaltaiselle alueelle* (M)

Tornionlaakson museon johtaja

2.9.2026

§ 115/2026

ja sisältyy *Maaseudun kehittämisen kohdealueelle* (mk 8037) sekä *Kulttuuriympäristön tai maiseman vaalimisen kannalta tärkeä alueeseen* (ma 6098).

Rantaosayleiskaavassa nykyinen rata-alue on osoitettu *Rautatiealueeksi* (LR) ja sen länsipuolinen alue, jolle uutta raidetta suunnitellaan, on pääosin osoitettu *Maa- ja metsätalousvaltaiseksi alueeksi* (M). Martimojoen rannalle on osoitettu *Loma-asuntoalue* (RA) ja *Maa- ja metsätalousvaltaista aluetta, jolla on erityisiä ympäristöarvoja* (MY) Koko kaupungin yleiskaavassa radan itäpuolinen alue on niin ikään *Maa- ja metsätalousvaltaista aluetta* (M). **Valtakunnallisesti arvokas maisema-alue Eteläisen Tornionlaakson maisemat**, (ent. Tornionjokilaakso), on osoitettu merkinnällä ma/v, jonka kaavamääräyksen mukaan *Määrämme MRL 41.2 §:n nojalla, että alueen arvokas kulttuuriympäristö- ja maisemakokonaisuus tulee säilyttää. Uudisrakentaminen ja uudet rakennuspaikat tulee sovittaa kyläympäristöön siten, että viljelyalueet, vanhat pihapiirit rakennuksineen, kylätiestö, maiseman kannalta tärkeä vanha puusto ja näkymät rantatieltä joelle säilyvät. Alueella olevia rakennuksia ei saa purkaa ilman MRL 127 §:ssä mainittua lupaa eikä niiden ulkoasua muuttaa siten, että niiden kulttuurihistoriallisesti arvokas tai kaupunki- tai kyläkuvan kannalta merkittävä luonne turmeltuu. Alueella ei myöskään saa suorittaa maisemaa muuttavaa maanrakennustyötä, puiden laaja-alaista uudishakkuuta alle 3 ha:n metsäsaarekkeissa tai istuttamista tai muuta näihin verrattavaa toimenpidettä ilman MRL 128 §:ssä mainittua maisematyölupaa.*

Lähin valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö (RKY 2009) on **Tornionjoen jokivarsiasutus** Ylitornion kunnan puolella Pekanpäässä. Suunnittelualue rajautuu Martimojoen kohdalla sijaitsevaan maakunnallisesti merkittävään **Tornionjokivarren kulttuurimaisema alueeseen: Kainuunkylä - Armassaari - Nuotioranta**. Lähin yleiskaavassa osoitettu *Rakennustaiteellisesti tai kulttuurihistoriallisesti arvokas kohde (Kaski)* sijaitsee niin ikään Ylitornion kunnan puolella, noin 250 metriä suunnittelualueesta länteen. Suunnittelualueen välittömästä läheisyydestä ei myöskään ole inventoitu muita rakennetun kulttuuriympäristön kohteita. Tornion yleiskaavassa suunnittelualueen itäpuolelle Myllyjojan varteen on osoitettu *Suojeltava muinaisjäännos* (sm).

Ratasuunnitelman luonnos ja rakennettu kulttuuriympäristö ja maisema

Alustavassa maisemavaikutusten arvioinnissa suunnittelualueen maisemalliset arvot ja suunnitelman vaikutukset on pääosin tunnistettu. Tosin nykytilan kuvauksessa mainittu maakunnallisesti arvokas **Vojakkalan kylä** ja Tornionjoen kulttuurimaisema eivät ulotu suunnittelualueella. Maakuntakaavassa osoitettu ma6098-merkintä tarkoittaa silloista ja nykyistä valtakunnallisesti arvokasta maisema-aluetta **Eteläisen Tornionlaakson maisemat**, (ent. Tornionjokilaakso). Maakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristön alue jokivarressa, suunnittelualueen lähellä sijoittuu Ylitornion kunnan puolelle. Yleissuunnitelmakartassa on tuotu esiin myös suunnittelualueen läheisyydessä sijaitsevat perinnebiotoopit.

Suunnittelualueella tai sen välittömässä läheisyydessä ei sijaitse rakennuskantaa, johon suunnitelmassa kohdistuisi toimenpiteitä, lukuun ottamatta radan turvalaitetilaa, joka korvataan uudella. Maamassojen sijoitusalueen välittömässä läheisyydessä sijaitsee useampi vanha lato ja/tai varastorakennus. Massojen sijoitusalueeksi aiottu vanha maanottopaikka on

Tornionlaakson museon johtaja2.9.2026§ 115/2026

historiallisen ilmakeu-aineiston perusteella ollut käytössä jo 1940-luvun puolivälissä, mutta on poistunut käytöstä ja alkanut kasvamaan umpeen viimeistään 1970-luvun alusta lähtien. Osa aluetta ympäröivistä ladoista on vanhoja, ajalta ennen maanottoa ja osaltaan rikastuttavat peltomaisemaa.

Alustavan maisemavaikutusten arvioinnin mukaan sijoitusalueelta kaadetaan siellä oleva puusto, ja kuoppaan kasataan maisemavaikutusten arvioinnin mukaan maa-ainesta siten, että alueen pinta tasoitetaan muun ympäristön tasolle, minkä jälkeen pinta maisemoidaan. Ylimääräinen maa-aines viedään hankealueen ulkopuolelle, joten maamassoista ei muodostu näkyvyyttä estävää kasaa radan varrelle. Maisemavaikutuksia voidaan lisäksi lieventää maisemoimalla maa-aineisten sijoitusalue matalakasvuisella, alueelle luontaisella kasvillisuudella, joka mahdollistaa näkymien säilymisen avonaisina. Maamassojen sijoituspaikan osalta ei suunnitelmakartan perusteella ihan selkeästi ilmene kaadetaanko kaikki entisessä soranottoaikassa ja sen reunoilla oleva puusto, vai vain kartassa rajatulta alueelta. Museon näkemyksen mukaan suunnitelmaa tulee tarkentaa niiltä osin ja samassa yhteydessä huomioida läjitysalueen vieressä sijaitsevat ladot ja turvata niiden säilyminen ratatyön yhteydessä. Lisäksi on syytä tarkentaa mitä tarkoitetaan matalakasvuisella, alueelle luontaisella kasvillisuudella.

Tornionlaakson museo toteaa, että suunnitelmassa sekä vaikutustenarvioinnissa ja maisemointitoimenpiteiden kuvauksessa on kiinnitetty huomiota maiseman ominaispiirteisiin ja pyritään vähentämään maisemavaikutuksia. Sähköistämisen maisemavaikutukset on tunnistettu hyvin. Radan ja Jokivarrentien (ja Tornionjoen) välinen aikoinaan hyvinkin avoin peltoalue on joiltain osin kasvanut umpeen. Vaikka radan sähköpylväät tuovat uuden elementin maisemaan, maisemaa avaavat toimenpiteet toisaalta tukevat maisema-arvoja.

Ratasuunnitelma ja arkeologinen kulttuuriperintö

Hankealueella ei ole tunnettuja muinaismuistolain (295/63) nojalla rauhoitettuja kiinteitä muinaisjäännöksiä. Lähin tunnettu kiinteä muinaisjäännös on suunnitelmakarttaankin merkitty **Pitkäkangas** (*tunnus muinaisjäännösrekisterissä 1000001069*), joka jää yli 500 metrin päähän uudesta huoltotiestä. Hankkeella ei katsota olevan vaikutuksia kyseiseen muinaisjäännökseen.

Lisäksi muinaisjäännösrekisteriin on merkitty mahdollinen muinaisesineen löytöpaikka **Myllyoja** (*1000009096*), joka on merkitty suunnitelmakarttaan arkeologisenä kohteena. Löytöpaikka ei ole kiinteä muinaisjäännös, eikä sellaisena suojeltu kohde. Kyseisen löytöpaikan tarkka sijainti on myös epäselvä, jonka vuoksi sen sijaintia muinaisjäännösrekisterissä ei tarvitse ottaa samalla tavalla huomioon, kuin kiinteää muinaisjäännöstä.

Tornion Niemenpään alueella on inventoitu viimeksi vuonna 2024. Arkeologiset inventoinnit alueella ovat siis ajan tasalla. Koska alueelta on kuitenkin löydetty muinaisesine, jonka tarkka löytöpaikka on epäselvä, museo haluaa muistuttaa, että Muinaismuistolain 14 §:n mukaisesti on huomioitava, mikäli maata kaivettaessa tai muuta työtä suorittaessa tavataan kiinteä muinaisjäännös, jota aikaisemmin ei ole tunnettu, on työ kohteen luona keskeytettävä välittömästi ja löydöstä on viipymättä tehtävä ilmoitus joko Museovirastolle tai alueellisen

Tornionlaakson museon johtaja 2.9.2026 § 115/2026

vastuumuseon (Tornionlaakson museo) arkeologille. Niin ikään muinaismuistolain 16 §:n mukaisesti, jos alueelta löydetään muinaisesineeksi epäilty esine tai sellaisen katkelma, on kaivuu paikalla lopetettava välittömästi ja otettava yhteys joko Museovirastoon tai alueellisen vastuumuseon arkeologiin. Kiinteä muinaisjäännös on automaattisesti lain suojaama ja muinaismuistolain (295/1963) 1 §:n mukaisesti ilman muinaismuistolain nojalla annettua lupaa on muinaisjäännöksen kaivaminen, peittäminen, muuttaminen, vahingoittaminen, poistaminen tai muu kajoaminen kielletty. Tarvittaessa on haettava MLL 11 § mukaisesti kajoamislupaa Museovirastolta.

Tornionlaakson museolla ei ole muilta osin kommentoitavaa Niemenpään liikennepaikan ratasuunnitelman luonnoksesta.

Lausunnon valmisteluun on osallistunut arkeologi Hanna Puolakka.

Kallio-Seppä Titta
Tornionlaakson museon johtaja

Jakelu

Väylävirasto / Ratasuunnitteluyksikkö, Arja Lesonen ja Ossi Patrikainen
Sweco Finland Oy, Eveliina Mäkäraainen
Ramboll CM Oy, Henri Särkipaju ja Mikko Nuutinen
Museovirasto, Kulttuuriympäristön suojelu yksikkö
Lupa- ja valvontavirasto